

*Др Драган Батавељић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 334.788:338.46
DOI: 10.46793/XXIV-11.385B*

ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ОД СТРАНЕ ОДРЕЂЕНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА НА БАЗИ УЧЛАЊЕЊА*

Резиме

Аутор у раду анализира, у најкраћим цртама, али што обухватније, одређене организације на бази учлањења, њихове врсте и критеријуме за класификацију, а посебно пружање услуга корисницима којима је то најпотребније. Улога тзв. организација на бази учлањења је, данас, изузетно велика, али је њихов тачан (или, бар, приближан) број, недовољно истражен, што се може рећи и за рад, чланство, структуру, а посебно за пружање услуга од стране ових организација. Зато, аутор у овом раду, издваја неколико најважнијих организација ове врсте, појмовно их одређује и позива се на одговарајуће важеће уставне и законске одредбе Републике Србије, које регулишу наведену материју. Притом, он врши поређење са одговарајућим документима Европске уније и указује на недостатке европског и националног законодавства. Коначно, аутор сматра да се бројни проблеми у функционисању наведених организација и пружању услуга многим корисницима, могу превазићи другачијим третманом ове, изузетно значајне, проблематике. Ту се, посебно, мисли на бољи теоријски приступ, увођење одређених академских дисциплина на универзитетима (друштвено-хуманистичким факултетима), сталном образовању и указивању на значај наведених организација (посебно за најугроженије категорије становништва, којима је намењено пружање њихових услуга).

Кључне речи: *организације на бази учлањења, удружења потрошача, Црвени крст, еколошки покрети, удружења ратних и мирнодопских војних инвалида, омладинске организације, Устав Републике Србије.*

* Рад је настао као резултат научноистраживачког рада истраживача Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. Увод

Овај рад ће бити посвећен једном веома значајном и специфичном облику пружања услуга. Наиме, у тексту који је пред нама, покушаћемо да на један свеобухватан начин анализирамо **пружање услуга од стране одређених организација на бази учлањења**. Делатност ових организација обухвата активности, које нису у директној вези са политичким странкама, иако се баве јавним питањима и циљевима и утичу на јавно образовање, испољавају политички утицај, прикупљају средства итд. Ту мислимо, пре свега, на удружења потрошача, еколошке покрете и покрете за заштиту животне средине, организације за заштиту и унапређење положаја посебних група (на пример, етничких и мањинских група), патриотска удружења (укључујући и удружења бораца), удружења ратних и мирнодопских војних инвалида, Организацију Црвеног крста и слично. Активности ових удружења, покрета и организација су изузетно значајне за свако друштво и пружање услуга, како њиховим члановима, тако и целокупном грађанству, често пута је од виталног значаја за живот појединаца и колектива. Нажалост, често пута се не примећује њихова улога у друштвеном животу заједнице и, зато, желимо да, у овом раду, укажемо на значај ових услуга, проширимо сазнања о њиховом квантитету и квалитету и, на тај начин, исправимо оно што је до сада, у том погледу, пропуштено. У томе ће се огледати допринос овог рада и увид у резултате до којих ћемо доћи подробнијом анализом и потребним истраживањем ове проблематике.

2. Удружења потрошача

У овом прегледу и што детаљнијој анализи пружања наведених услуга, тешко је одредити се са којим удружењем почети, али без обзира за које се удружење одредимо, то ни у ком случају не умањује важност и значај оних других. Отуда ћемо почети са удружењима за заштиту потрошача и њиховим савезима, који су основани у складу са Законом о удружењима¹, чија је основна делатност пружање услуга потрошачима и заштита њихових интереса. У том смислу, ова удружења и њихови савези, у остваривању наведене делатности врше различите активности и обухватају бројне услуге, као што су: информисање, образовање, саветовање и пружање правне помоћи потрошачима у решавању њихових проблема, примање, евидентирање и поступање по приговорима потрошача, спровођење различитих врста истраживања и студија посвећених заштити потрошача, као и остваривање сарадње са одговарајућим органима и организацијама у земљи и иностранству. Све ове активности потрошачи, као појединци, никада не би били у стању да

¹ Закон о удружењима, Службени гласник РС, бр. 51/2009, 99/2011 - др. закони и 44/2018 - др. закон.

остваре, па су, отуда, удружења и њихови савези дужни да током целе године раде у најбољем интересу потрошача и да о извршеним активностима и пруженим услугама објављују годишњи извештај, као и да га доставе Министарству трговине, туризма и телекомуникација, најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину.

Од бројних активности и услуга које ова удружења и савези врше, односно пружају својим члановима – потрошачима, издвојићемо неколико, где спадају, пре свега: конкурисање са програмом од јавног интереса за подстицајна средства Министарства, покретање поступка за заштиту колективног интереса потрошача, заступање интереса потрошача у судским и вансудским поступцима, заступање интереса потрошача у консултативним телима на локалном, регионалном и националном нивоу и слично. Оно што је битно нагласити, јесте чињеница да су удружења за заштиту потрошача невладине, нестраначке и независне организације, основане решењем надлежног министарства. До пре неколико деценија, тржишта су била опустошена, а потрошачи незаштићени, док су непостојећи принципи рада и контроле квалитета пружања услуга у (пре свега, али не и искључиво) виталним институцијама друштва (здравственим, хуманитарним, јавним и другим субјектима), консеквентно угрожавали права и заштиту грађана. Томе је, посебно, доприносило непостојање развијене свести о правима потрошача, као ни инструмената којим би се ти исти потрошачи адекватно заштитили. Зато, неопходност подизања ове свести и обезбеђивање ресурса за континуирано праћење квалитета роба, услуга и законодавних решења, представља један од ефикасних начина којим су овакви проблеми почели да се решавају.

Национална организација потрошача Србије (НОПС), тренутно, обухвата 12 потрошачких организација, чија се седишта налазе у различитим градовима Србије, док је, истовремено, ова кровна Организација, чланица Међународне федерације потрошачких организација (*Consumers International - CI*). Отуда се све наше домаће организације потрошача морају придржавати, у свом раду, осам руководећих принципа, прихваћених на наведеном међународном нивоу. Право на задовољење основних потреба (приступ основној, есенцијалној роби и услузи, адекватна храна, одећа, здравствена заштита, образовање, јавне комуналне услуге и слично) и право на безбедност (да буду заштићени од производа и услуга који су опасни по здравље или живот), представљају прва два основна права потрошача. Друга два права се односе на информисаност (да се потрошачима пруже информације и чињенице потребне да се направи прави избор) и право на избор (да се потрошачима пружи могућност да бирају између низа производа и услуга, по конкурентним ценама и задовољавајућем квалитету). Оно, што је врло значајно да овде нагласимо, јесте право потрошача да буду саслушани, тј. да њихови интереси буду заступљени у изради и извршењу политике владе, као и у развоју производа и услуга. Такође, овде спада и право на обештећење, које подразумева право потрошача да могу да добију одговарајуће поравнање у случају правичних компензација за робу

лошег квалитета и незадовољавајуће услуге. Посебно је значајно указати на чињеницу да се, данас, као и раније, нажалост, не поштује уставно право грађана на здраву животну средину. Наиме, ово право је загарантовано највишим општим правним актом (Уставом Републике Србије из 2006. године, члан 74.), али се оно, најчешће, не спроводи у пракси, с обзиром да грађани Републике Србије, пре свега, у великим градовима, живе у условима загађеног ваздуха, воде и земљишта, где се загађеност креће и преко 5-6 пута више од дозвољене вредности.

Када је реч о Потрошачком покрету, треба рећи да је он настао и, временом, нарастао од пионирског скупа оснивача 1960. године, па све до данас (укупно, 60 година), са више од 200 организација чланица у више од 100 земаља, у чему се препознаје кључна улога потрошача у будућности, која би требало да се актуелизује за само једну деценију, тј. до 2030. године. Удружење за заштиту потрошача Републике Србије је, до сада, блиско сарађивало са Центром за европске политике, као и са Комитетом правника за људска права (YUCOM), при чему су запослени у наведеном удружењу имали кључну улогу у креирању значајног броја закона и регулатива, а нарочито у изради Закона о заштити потрошача². Овим Законом су уређени циљ и предмет, права и обавезе потрошача, инструменти и начини заштите њихових права, информисање и унапређење знања потрошача о њиховим правима и начинима заштите истих, вансудско решавање потрошачких спорова, права и обавезе државних органа у области заштите права потрошача и друга питања. Посебно је значајан члан 2. овог Закона који зајемчује основна права потрошача, о чему је већ било речи.

3. Еколошки покрети

У неконтролисаној трци за профитом и повећањем животног стандарда, XX век и индустријско друштво су, схватајући природне ресурсе као могућност за неограничено искоришћавање, више уништили природна богатства, него што је то учињено у целокупној досадашњој историји. То је „постигнуто“ захваљујући развоју технологије и могућности да се природни ресурси свакодневно искоришћавају, не размишљајући о тзв. „одрживом развоју“, тј. о чињеници да смо сви ми природу наследили од својих предака и да смо, зато, у обавези да је сачувамо за покољења која долазе. Нажалост, о томе се мало размишља, тако да су еколошки проблеми са којима се суочава савремено човечанство, довели у питање опстанак самог човека на планети Земљи. Узроци еколошке кризе су бројни и ми ћемо покушати да, у најкраћим цртама, укажемо на њих, као и на све већи број еколошких покрета и њихову улогу у пружању услуга грађанима, који треба да прихвате нову етику и нови начин схватања света. У таквом, новом, схватању савремених еколошких проблема, потребно је развити нови вредносни систем, заснован на дубоким еколошким

² Службени гласник РС, бр. 62/2014, 6/2016 - др. закон и 44/2018 - др. закон.

принципима, са тежњом ка кореним променама постојећег односа према природи и свету који нас окружује као целини. У првим деценијама XXI века, модерно индустријско друштво је, коначно, схватило да треба, ради опстанка човекове врсте, повести беспоштену борбу против загађивања околине и неконтролисаног исцрпљивања природних ресурса. Зато, у центар својих активности, еколошки покрети, данас, постављају здравље и благостање становништва, не само у индустријски развијеним земљама, него и у другим (транзиционим) државама и мање развијеним деловима савременог човечанства.

Екологија, отуда, као наука, сваки дан добија на свом значају. Она се бави, пре свега, „лечењем“ основних узрока и најважнијих симптома еколошке кризе (боље рећи, еколошке катастрофе или катаклизме). Човек је, као најсвесније биће на планети, толико штете нанео својим чињењем и нечињењем околине која га окружује, да је довео у питање сопствени опстанак. За разлику од њега, то ниједна друга „животиња“ не би урадила против себе и свог потомства³, па је, зато, потребно прихватити нову еколошку мудрост и свестрану еколошку праксу, на коју указују све бројнији еколошки покрети, чији је развој започео после Конференције Уједињених нација у Букурешту, одржане 1972. године⁴. Човек, као појединац, не може ништа да уради у борби против савремене еколошке кризе и исцрпљивања ресурса, јер је он припадник врсте и неразводни део целине, па је, зато, неопходно развити тзв. „дубински“ еколошки покрет. У томе му само могу помоћи све бројнији еколошки покрети и организације, који развијају етику одговорности, јер су неконтролисано исцрпљивање ресурса и примена нових технологија, посебно у неразвијеним земљама, коренито изменили начин живота и културу домородачког становништва. Боље рећи, традиција и култура тих народа су заувек нестале, а становништво је изгубило свој истински (сопствени) идентитет, док је на глобалном плану то резултирало сталним повећањем јаза између развијених и неразвијених земаља, а на националном плану, повећањем броја сиромашних, наспрам мањег броја богатих.

Управо, због тога, еколошки покрети се боре за постизање еколошке равнотеже, која се може обезбедити локалном аутономијом и поштовањем принципа децентрализације, који олакшавају решавање еколошких проблема. Ови покрети помажу наведеном становништву у бољем контролисању загађивања и потрошње ресурса, што може довести до промене доминантног погледа на свет и прихватања дубинске екологије. У том циљу, еколошки покрети имају одлучујућу улогу у промени свести савременог човека и, уместо,

³ Чувени антички филозоф Аристотел је рекао да је човек *zoon politikon* (грчки ζῷον πολιτικόν: друштвено биће, тј. „политичка животиња“), а пре њега је и његов учитељ Платон, указивао на појединца као политичко биће.

⁴ Маркус, Т., *Дубинска екологија као еколошка филозофија*, Социјална екологија, вол. 12, бр. 3-4/2003, стр. 143-163.

доминације над природом, прихватања хармоније са њом, уместо схватања природног окружења као неограниченог ресурса за људску цивилизацију, прихватања чињенице да су Земљине залихе ограничене.

Отуда се, из наведеног може закључити, да уместо тзв. „плитког“ (површинског) погледа на свет, треба прихватити тзв. „дубинску“ екологију, која представља једну нову еколошку парадигму. Њоме се проширује круг права на здравље, живот и чисту околину која нас окружује, што значи да се тиме мења досадашња тзв. механистичка парадигма, која је била доминантна у протеклих неколико векова. Тиме се врши једна дубока трансформација претходног, доминантног, погледа на свет и његових принципа. Дубински еколошки покрет наглашава потребу да се ограничи утицај савремене технологије и невиђеног напретка (развоја) технике на природу и наше окружење, на задовољавање основних човекових потреба. Зато, присталице овог покрета, указују на значај нових животних стилова, ради јачања права локална самоуправе и пружања услуга у локалној аутономији. Само се тако, у једноставним, на себе ослањајућим, децентрализованим заједницама, могу пружати адекватне услуге грађанима локалних заједница, које се тичу задовољавања њихових основних животних потреба.

Отуда, савремену „патолошку“ потрошњу и расипништво (пре свега, сировина и енергије), по схватању дубинских еколога, треба радикално мењати. Наиме, они сматрају да су наведена потрошња и расипништво, основни узроци наносења огромне штете околини и природи. Зато, данашњи човек треба да живи једноставно и да минимално троши материјална добра, у складу са својим окружењем, поштујући главни слоган животног стила који предлажу „дубински“ еколози – „једноставна средства, богати циљеви“ („*Simple in means, rich in ends*“)⁵. У томе му могу помоћи еколошки покрети, чији је број сваким даном све већи и који схватају дубину кризе савремене цивилизације, коју је оставила глобална еколошка криза, са могућношћу изазивања светске еколошке катастрофе. Зато, морамо да изаберемо нови пут, са ефикаснијим критеријумима напретка и рационалнијим начином деловања, како бисмо утврдили узроке савремене еколошке кризе и пронашли нови смисао живљења, различит од савременог конформизма и индивидуализма. У томе нам могу помоћи само наведени еколошки покрети, од чијег квалитета и квантитета пружања услуга, зависи успех разумевања и савладавања друштвене условљености еколошких проблема и еколошке кризе, укључивање у остваривање концепта одрживог развоја на локалном, регионалном и глобалном нивоу.

Отуда, слободно можемо рећи да међу новим друштвеним покретима, квантитету и квалитету услуга које пружају грађанима, најзначајније место, данас, заузимају еколошки покрети захваљујући својој усмерености на, најпре,

⁵ Naess, A., *Ecology, Community and Lifestyle*, University Press, Outline of an Ecosophy, 1989, стр. 88.

проучавање, а затим и на очување равнотеже у еколошкој средини. Ова равнотежа је, нажалост, критично угрожена због равнотеже између природних и друштвених система, па се, зато, еколошки проблеми, данас, стављају у центар свих научних расправа о проблемима савременог друштва. Наведени покрети истичу разноврсна еколошка упозорења, едукују становништво, дају предлоге алтернативних решења у области заштите животне средине и нуде визије алтернативног организовања глобалног друштва. Иако су настали тек пре око три деценије, еколошки покрети, у атмосфери негативних еколошких тенденција, у себе укључују субјекте и снаге које су заинтересоване за општи (глобални) третман еколошких проблема, залажући се за алтернативне облике друштвеног живота. Они се, за разлику од политичких странака, не боре за освајање власти, него за заштиту животне средине у којој грађани живе и за унапређивање квалитета њиховог живота. Њихови циљеви су, значи, општељудски, а не парцијални, као што је то случај код политичких странака. Они се појављују као борци за људске слободе и права, осуђују ауторитарне политике, упућују захтеве за демократију, спроводе антирасистичку пропаганду, боре се за права етничких мањина, миграната и других маргиналних и угрожених група и слично. У том циљу, они све више успостављају дијалог са државним органима, омогућавајући приступ грађана подацима који су неопходни за еколошко деловање и укључујући их у формално и неформално образовање за заштиту животне средине.

Имајући напред наведено у виду, може се рећи да су услуге које еколошки покрети пружају грађанима, како у индустријски развијеним, тако и у мање развијеним земљама и земљама у развоју, од изузетног значаја ради новог организовања (децентрализације) привреде, које би омогућило употребу еколошки прихватљиве технологије, усклађивање развоја са могућностима природе и слично. Посебан значај ових покрета се огледа у њиховом истицању потребе за повећањем учешћа грађана у одлучивању о најзначајнијим питањима развоја друштва, за подизање еколошке свести и промену вредносног система, који ће омогућити афирмацију човека, као слободног и стваралачког бића, а то значи хуманизацију савременог света, како на микро, тако и на макроплану (човечанства, као целине). Као нови друштвени покрети, они теже да представљају „уставу“ (брану) континуираној експанзији и државе и ширењу њене моћи, утицају на живот појединца и друштва у целини. Да би одговорили постављеним задацима, унапредили и очували животну средину и решили бројна питања грађана пружањем разноврсних услуга, неопходно је координирање активности еколошких покрета и остваривање сарадње са међународним организацијама које се баве еколошким питањима, а чији су оснивач (суоснивач) ОУН. Ту, мислимо, пре свега на *Greenpeace* („Зелени мир“), Међународни савез заштите природе и природних ресурса, Међународни зелени крст, Међународну комисију за околину и развој и друге.

4. Организација Црвеног крста

Црвени крст као међународна хуманитарна организација са седиштем у Женеви, има кључну улогу да допринесе развоју хуманитарних делатности националних друштава. Црвени крст у Крагујевцу је члан ове међународне организације и постоји од 1876. године, као једна од најорганизованијих и најактивнијих организација унутар Републике Србије, као и много шире, на простору бивших југословенских земаља. Градска организација црвеног има велики број својих основних организација, које се налазе у месним заједницама, предузећима, установама и образовним институцијама.

О Међународној организацији Црвеног крста се може написати читава књига, тако да је на овом, веома ограниченом, простору тешко рећи, чак и оно најосновније о овој, изузетно значајној, активној и организованој институцији која је од немерљивог значаја у пружању бројних услуга грађанима свих категорија, без обзира на пол, расу, образовање, године старости, социјални статус, боју коже, религију и слично. Неговање разних облика здравствено-васпитне активности у настојању да их осавремени новим садржајима, новим презентацијама и новим едукативним и пропагандним средствима, представља, такође, значајан део ангажовања ове организације. У том циљу, осмишљеним програмима, трибинама и округлим столовима, већ дуги низ година обележавају се бројни значајни датуми и то: Национални дан без дуванског дима (31. јануар), Светски дан воде (22. март), Светски дан борбе против туберкулозе (24. март), Светски дан здравља (7. април), Светски дан борбе против пушења (31. мај), Светски дан против злоупотребе и кријумчарења дрога (26. јун), Светски дан срца (28. септембар), Светски дан хране (16. октобар), Светски дан борбе против *AIDS*-а и други.

Посебно значајна и корисна делатност градских и општинских организација Црвеног крста у Републици Србији, представља дугогодишња, веома успешно организована акција "Селу у походе" у бројним селима широм наше земље. Од непроцењивог су значаја за житеље сеоских подручја, стотине хиљада обављених прегледа опште праксе, специјалистичких прегледа лекара различите специјалности, уручени поклони, пакети хране, новчане помоћи и средства за хигијену, извршене анализе воде за пиће, обиласци непокретних особа на терену, здравствено-васпитна предавања на актуелне теме, дата фармаколошка упутстава за пацијенте, избори најуређенијих домаћинстава и слично. Отуда су мештани ових подручја веома задовољни пружањем бројних (веома различитих) услуга, које су за њихов опстанак на својим имањима од непроцењивог значаја. Хиљаде живота је, на тај начин, спашено благовременим прегледима и откривањем настанка, у раној фази, чак и најтежих болести.

Такође, Црвени крст, у сарадњи са својим активистима из подружница и основних организација, центрима за трансфузију крви, у протеклим деценијама остварио изузетне резултате у акцији добровољног давалаштва крви, као и у

пропагирању и мотивисању становништва за организовано давање крви (у предузећима, установама, школама, факултетима, средствима јавног информисања, друштвима добровољних давалаца крви итд.). Тим поводом обележава се Светски дан добровољних давалаца крви (14. јун), Светски дан младих (12. август) и Летња кампања "Улепшајте дан себи и другима дајте крв", а све у циљу реализовања акције добровољног давања крви.

Поред тога, значајна пажња у раду ове међународне организације се поклања масовној обуци становништва за пружање прве помоћи и указивању на значај познавања основа прве помоћи, међу којима највише било младих ученика основних школа. Тако се редовно обележава и Светски дан прве помоћи (13. септембар). Социјалне активности су веома бројне, а основна карактеристика свих видова ових активности, јесте отвореност према људима у невољи. Програмом помоћи у исхрани социјално најугроженијим лицима у народним кухињама Црвеног крста, обухваћено је, до сада, небројено корисника, док је бесплатан оброк у "школским кухињама" основних школа и средњих школа, обезбеђен за децу која потичу из социјално и здравствено најугроженијих породица. Програм бриге о старима се, већ, годинама успешно реализује путем непосредне помоћи старих и болесних лица, окупљањем корисника и волонтера, као и партнерских организација. Посебна пажња се, континуирано и веома стручно, поклања раду са младима и за младе. Активности подмлатка и омладине имају за циљ да осавремене програмске садржаје рада у свим областима, а посебно у здравствено-васпитном и социјалном деловању, добровољном даваштву крви и другим акцијама. Ту се, пре свега, може навести делатност Омладинске теренске јединице "Др Елизабет Рос" и Центра за пријатељство деце и омладине.

Организација Црвеног крста, како на међународном, тако и на националном нивоу, већ дуги низ година реализује и програм дифузије, као основни задатак сваке организације Црвеног крста, иако је финансијска подршка донатора, из године у годину, све мања. То се чини организовањем великог броја предавања, презентација и едукација кроз, готово све, традиционалне активности наведене организације, пре свега, и кроз пројекат "Промоција хуманитарних вредности", који је својствен, нарочито, младим волонтерима. Такође, пословима службе тражења, због карактеристичних и даље присутних потреба, посвећује се значајна пажња, одржавањем циклуса семинара у циљу стицања нових и освежења већ стечених знања, са нагласком на практично-радионичарском начину реализације обуке. Када је реч о појединим градским организацијама, као што је, на пример, Црвени крст Крагујевца, треба рећи да је и служба доходних пројеката веома добро

организована у сврху обезбеђивања дела средстава за програмске активности ове организације⁶.

Наиме, социјална неједнакост и разлике, како у свету, тако и код нас су, још увек, велике. Нажалост, оне су сваким даном све израженије и испољавају се у свим сферама друштвеног живота, а за собом повлаче и све веће индивидуалне разлике и способности људи да своје вредности и вештине искажу на прави начин. Зато се Организација Црвеног крста труди да тај раскорак смањи у складу са њеним могућностима (јер је то њена мисија). Посредством јавних служби и сервиса, врши се задовољавање материјалних, социјалних и здравствених потреба и пружање бројних услуга од виталног значаја сиромашнијем делу становништва. Лица која долазе по помоћ карактерише: незапосленост, лоши стамбени услови, необразованости и социјалне болести. Зато, многе друштвене мере, организоване од стране Црвеног крста, имају за основни циљ помоћ људима у невољи. У складу са основним принципима ове међународне хуманитарне организације, услуге социјалне заштите се пружају у складу са најбољим интересом корисника, уважавајући њихов животни циклус, пол, културно и етничко порекло, језик, вероисповест, животне навике, развојне потребе и потребе за додатном подршком у свакодневном функционисању.

Да би се омогућило благовремено и што квалитетније пружање свих потребних услуга одговарајућем делу становништва, активности сарадника и волонтера су од пресудног значаја. Захваљујући њима и, пре свега, преданом раду запослених у организацијама Црвеног крста широм Републике Србије, континуирано се, већ деценијама уназад, спрема и дистрибуира ужина за ученике основних и средњих школа, а у оквиру Програма „Народне кухиње“ се припремају оброци током шест дана у недељи, да би се, на тај начин, помогло онима којима је то најпотребније. Пружањем оваквих услуга, делимично се унапређује стандард најугроженијих становника савремене популације и њихов живот чини достојним савременог човека, а то се обезбеђује прикупљањем новчаних донација и донација у роби, као и њиховим искоришћавањем на најрентабилнији начин. Свему овоме доприноси и пројекат „Прикупљање и дистрибуција вишкова хране“, чијом се реализацијом и пружањем услуга редовне исхране и обезбеђивања obroка за чланове најугроженијих породица, у великој мери задовољава минимум социјалне сигурности. Све ове услуге угроженим, полупокретним и непокретним лицима у градским, приградским и сеоским срединама, омогућене бројним донацијама различитих организација – домова за стара лица, завода за збрињавање одраслих особа, студентских центара, ученичких домова и слично, пример су добре праксе наше средине.

⁶ Наведена служба функционише кроз доходне пројекте, као што су: Ресторан "Италија" (комерцијална активност и програмске активности), Сервис за прање и пеглање веша "Змај", Фризерски салон "Максима" и Служба "Помоћ у кући".

Такође, треба рећи да сиромаштво нису само незапосленост, ниски приходи и слично. Сиромаштво је и старост и болест, као и одсуство духа, жеље, воље и мотивације да се нешто промени. Као последицу тога имамо правну и егзистенцијалну несигурност, безнађе, осећај отуђености, пролазности и безвредности човека, на кога се гледа као на обичан број, као на робу. Зато, људи долазе у просторије организација Црвеног крста и питају за могућност добијања најразличитијих врста помоћи и пружање бројних услуга. Они који су слаби, неспособни и зависни од туђе помоћи, бивају посећени од стране младих волонтера и сарадника, који их проналазе и охрабрују. Човек у невољи је, данас, нашао део утехе у Црвеном крсту, његовим службама и организацијама, које су, често пута једини „инструмент“ за промоцију једнакости и солидарности, за прихватање различитости међу људима и промовисање социјалне правде у друштву, које треба да ојача приврженост према хуманизму и заједништву.

На крају, треба рећи да би без информативно-пропагандне делатности тешко било замислити нормалан рад градске организације Црвеног крста, тако да су представници средстава јавног информисања, сведоци готово свих активности ове институције и врло објективно, непристрасно и квалитетно извештавају јавност о значају, циљевима, задацима, активностима и програмима Црвеног крста Крагујевца. О свему томе извештавали су најпознатији електронски и писани медији у нашој земљи, као и неколико њих из иностранства, што је омогућило промовисање, не само у дневним информативним емисијама и листовима, него и знатно интензивнију заступљеност у тематским емисијама едукативног, забавног или општег карактера. Све то води учвршћивању идеје волонтеризма и прихватању волонтерског рада од стране све већег броја младих људи, који су будућност сваке земље, а у циљу пружања бројних услуга корисницима социјалне помоћи, старим и болесним особама о којима нема ко да брине, деци без родитеља и свим другим потенцијалним грађанима који се нађу у оваквој ситуацији. Притом је веома значајно константно упознавање јавности са социјалним проблемима угрожених, с обзиром да је Црвени крст спреман да увек реагује на различите потребе и потенцијале друштвених група и грађана. Он користи постојеће ресурсе стечене током свог постојања дужег од једно и по века, налазећи алтернативна решења за све проблеме са којима се суочава, као што су прикупљање и расподела разних артикала (храна, хигијена, одећа, обућа, школски прибор, беби опрема и слично) онима којима је то најпотребније.

Ту, посебно, спада брига о побољшању положаја ромске деце и младих особа са инвалидитетом, побољшавање квалитета њиховог живота, обавештавање и „буђење“ јавности о њиховим проблемима, стварање услова за њихово запошљавање и омогућавање прихватања таквих особа у свакодневном животу локалне заједнице. Све то ствара психолошку и економску стабилност наведених лица. Такође, значајан део активности се посвећује деци и особама

из сеоских средина, омогућавању њуковог превоза до града, чиме им услуге и садржаји у граду постају много доступнији. Свакако, у пружању бројних услуга од стране организације Црвеног крста и њених активиста, нису заборављени ни најстарији, с обзиром да се, већ дуги низ година, у оквиру тзв. „Кутка за квалитетније старење“, реализују различите секције (музичке, литерарне, драмске, ликовне, израда ручних радова), у оквиру којих старије особе организују дружења, предавања, едукације, контроле здравља, здравствене превентивне округле столове, бројне спортске и забавне активности, прикупљање књига, али и узајамна брига једних о другима и узајамно пружање у границама сопствених могућности. Све се то чини како би се обезбедила, како то они воле да кажу „сунчанија јесен живота“, када они добијају психосоцијалну подршку, одговарајуће информације, кућне посете, мерење крвног притиска и нивоа шећера у крви, обезбеђују помагала тешко покретним особама (колица, штаке, ходалице) и слично. У току таквих хуманитарних активности и других манифестација, откривају се тешки социјални случајеви, посредује се за смештај у геронтолошким центрима, болницама, прихватилиштима за одрасле, али се старије особе и едукују – обучавају се на рад на рачунару, за коришћење *Skype*-а, *Viber*-а и других програма за социјалну комуникацију преко интернета.

5. Удружења ратних и мирнодопских војних инвалида

Удружења ратних и мирнодопских војних инвалида (РМВИ) у Републици Србији, представљају организације, које би требало да се баве заштитом наведених лица и корисника породичне инвалиднине, омогућавајући им лакши и пристojнији живот, побољшање материјалног и социјалног положаја и унапређивање укупног статуса. Све ово, наведена удружења могу да остваре организованим омогућавањем и одобравањем посебних олакшица и погодности приликом решавања бројних проблема ратних и мирнодопских војних инвалида и чланова њихових породица – решавање њихових стамбених потреба, олакшавање запошљавања, коришћење здравствених услуга, омогућавање бањског лечења и повлашћеног јавног превоза, упис у школу њихове деце и обезбеђивање стипендија смештаја у домове за време школовања, плаћање комуналних и других услуга и слично. Такође, наведена удружења, за своје чланове обезбеђују пружање и других услуга и погодности, као што су омогућавање олакшаног и бесплатног паркирања на резервисаним паркинг местима, испред свих јавних установа и зграда у којима станују тешки инвалиди, изградња рампи за тешко покретна и непокретна лица колицима, уклањање архитектонских баријера које онемогућавају њихово кретање, омогућавање да под повољнијим условима користе културне, спортске, забавне и друге садржаје.

Оно што је посебно значајно и на шта треба указати пажњу приликом анализе бројних услуга које удружења РМВИ пружају својим члановима и

њиховим породицама, јесте обезбеђивање додатних олакшица и погодности. То се односи, пре свега, на најтеже, па и за поједине категорије корисника, породичне инвалиднине, а може се решавати на свим нивоима, посебно на нивоу локалне самоуправе, односно у свакој конкретној општини. Иницијативе за овакав приступ пружању услуга и решавању посебних потреба ратних и мирнодопских војних инвалида, као и јачању њиховог материјално-социјалног положаја и укупног статуса, треба да покрећу општинска и градска удружења РВМИ, Удружење РМВИ Србије, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (Сектор за борачко-инвалидску заштиту), сва друга одговарајућа републичка министарства, органи управе и институције (једном речју, сви који могу да допринесу њиховом увођењу и реализацији).

Имајући у виду ограниченост простора у овом раду, указаћемо само на неколико најзначајнијих активности удружења РМВИ, како на локалном и градском, тако и на републичком нивоу, у пружању услуга и решавању бројних проблема својих чланова и њихових породица. Ту ћемо навести, пре свега, израду материјала пре више од две и по деценије (крајем 1993. и почетком 1994. године), под називом „За хуманизацију мира“, у коме су постављени основни принципи и постулати права о војним инвалидима, правном основу њихове заштите и принципима накнаде штете и националног признања, који су касније (у највећој мери) прихваћени и пренети, и у нацрте, и у предлоге законских прописа. Затим, не можемо, а да не наведемо израду (пре равно две и по деценије, тј. 1995. године) Меморандума о непримењивању Закона о основним правима војних инвалида и корисника породичне инвалиднине, на основу којег је Савезна влада (тадашње СР Југославије), после вишегодишње исплате незаконито умањених износа примања, донела одлуку о наставку њихове исплате у пуним, законом утврђеним, износима.

Поред, напред наведеног, у веома значајну активности наведених удружења и пружање услуга које су од виталног значаја за статус инвалида и њихових породица, веома значајно је и спречавање доношења (у сарадњи са другим удружењима војних инвалида) рестриктивних, како за РМВИ, тако и за КПИ (кориснике породичних инвалиднина) неприхватљивих закона о њиховој заштити 1995, 1996. и 1997. године, 2001, 2002. и 2006. године. Тада су организовани и јавни протести, а припремљени законски предлози су повучени из скупштинске процедуре. Веома значајна активност, која се, никако, не може у овом раду занемарити, јесте организовање три Сабора ратних и мирнодопских војних инвалида Србије (у сарадњи са другим удружењима војних инвалида), као новог облика борбе за остваривање њихових законских права. Затим, ту спада и активно учешће у изради свих законских прописа о заштити војних инвалида, усвојеним од 1998. године до данас, у којима су сачувана сва њихова стечена права, као и права корисника породичних инвалиднина. Наравно, у групу ових активности од стране наведених удружења, спада израда сопственог текста Нацрта закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца (2003. године), у коме су

формулисана бројна решења и конституисана нова права РМВИ. Коначно, у корпус пружања бројних услуга спада и иницирање покретања тужби наведених инвалида и чланова њихових породица за наплату дуга државе, због неисплаћених, незаконито умањених износа њихових примања у периоду 1999-2002. године, што је довело до исплате заосталих новчаних примања и спречавања сличних понашања у каснијим годинама! Да ли би то ратни и мирнодопски инвалиди и корисници породичних инвалиднина могли сами, без свестране помоћи, иницијативе и пружања услуга од стране удружења РМВИ, да постигну? Сигурно, не!

Све ово што се спроводи у Републици Србији већ дуги низ година, представља део опсежних реформи у свим областима друштвеног живота, уз истовремено усклађивање националног законодавства са стандардима ЕУ. Тако су и у области унапређења положаја особа са инвалидитетом (у најширем смислу), до сада, извршени значајни помаци. Међутим, потребно је даље применити мултидисциплинарни и мултисекторски приступ, па је, отуда, донета и Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2020-2024. године⁷, чији је циљ побољшање њиховог свеукупног друштвеног и економског положаја и равноправно учешће у друштву. То се може постићи само уклањањем препрека у области приступачности, партиципације, једнакости, запошљавања, образовања, обуке, социјалне заштите, здравства и других аспеката који доприносе изједначавању могућности РМВИ и остваривању тзв. „инклузивне једнакости“ (једнаким могућностима укључивања у све токове друштвеног живота). Највећи „бенефит“ (корист) од свих ових активности и услуга састоји се у остваривању равноправности, спречавању дискриминације, поштовању достојанства и стварању услова да особе са инвалидитетом, на равноправној основи уживају сва људска права и основне слободе и активно учествују у свим областима друштвеног живота. Побољшање њиховог свеукупног друштвеног и економског положаја захтева да сви друштвени актери активно учествују у реализацији циљева Стратегије и спровођењу мера (активности) и пружању услуга, предвиђених акционим планом, који ће пратити ову Стратегију.

Веома значајно је, на овом месту, указати на чињеницу постојања узајамности између међународног и националног правног оквира. Наиме, више међународних докумената у области људских права, представља вредносни, концепцијски и нормативни оквир, на коме се заснива Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године. Република Србија је чланица УН-а, правни сукцесор бивших држава, потписница Повеље УН из 1945. године, Универзалне декларације о људским правима из 1948. године и осам (од девет) основних међународних уговора о људским правима, који су од утицаја и на положај особа са

⁷ Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, Службени гласник РС, бр. 44/2020.

инвалидитетом⁸. За Републику Србију је од огромног значаја Европска стратегија за особе са инвалидитетом 2010-2020: Европа без баријера⁹, којом је дефинисан општи оквир политике унапређења положаја особа са инвалидитетом, као и конкретније мере и активности у пружању услуга у одређеним областима. Поред наведене Стратегије, за нашу земљу су веома битна и закључна разматрања и препоруке УН механизма за људска права, посебно Комитета за права особа са инвалидитетом.

Притом, треба нагласити да је Уставом Републике Србије (чл. 21)¹⁰ забрањена свака дискриминација, с обзиром да су пред Уставом и законом сви једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту и да је забрањена дискриминација по било ком основу, а нарочито на основу пола, расе, националне припадности, рођења, друштвеног порекла, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. То исто утврђује и Закон о забрани дискриминације¹¹, који у

⁸ Ту спадају:

- Међународни пакт о грађанским и политичким правима са факултативним протоколима (усвојен и отворен за потписивање и ратификовање, или приступање, резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 2200 А(XXI) од 16. децембра 1966. године, а ступио је на снагу 23. марта 1976. године), Закон о ратификацији међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, Сл. лист СФРЈ, бр. 7/71;

- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (отворен за потписивање и ратификовање, или приступање, резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 2200 А(XXI) од 16. децембра 1966. године, а ступио на снагу 3. јануара 1976. године), Закон о ратификацији међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, Сл. лист СФРЈ, бр. 7/71;

- Конвенција о укидању свих облика расне дискриминације, Закон о ратификацији међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације (усвојена и спремна за потписивање и ратификацију од стране Генералне скупштине Резолуцијом 2106 А (XX) од 21. децембра 1965. године, а ступила на снагу 4. јануара 1969. године у складу са чл. 19), Сл. лист СФРЈ, бр. 31/67;

- Конвенција против тортуре и других окупних, нехуманих и понижавајућих казни и поступака, Закон о ратификацији Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака, Сл. лист СФРЈ – међународни уговори (усвојена и отворена за потписивање, ратификацију и приступање Резолуцијом Генералне скупштине УН бр. 39/46 од 10. децембра 1984. године, а ступила је на снагу 26. јуна 1987. године), бр. 9/91 и

- Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена, Закон о ратификацији конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (усвојена у Женеви, 28. фебруара 2019. године, на 72. заседању Комитета за елиминисање дискриминације жена), Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 11/81.

⁹ *European Disability Strategy 2010–2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52010DC0636>.

¹⁰ Службени гласник РС, бр. 98/2006.

¹¹ Службени гласник РС, бр. 22/2009.

члану 26. посебно наглашава забрану дискриминације особа са инвалидитетом, указујући да би она постојала, ако би се поступило противно начелу поштовања једнаких права и слобода особа са инвалидитетом. Зато се начин остваривања и заштита права особа са инвалидитетом утврђује посебним законом, док се, у погледу судске заштите од дискриминације особа са инвалидитетом, примењују одредбе чл. 41-46. наведеног Закона о забрани дискриминације. Поред тога, антидискриминационе одредбе, које су важне за положај наведених особа, садржане су и у другим законима, који уређују поједине области друштвених односа, као што су Закон о раду¹², Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом¹³, Закон о здравственој заштити¹⁴, Закон о правима пацијената¹⁵, Закон о заштити лица са менталним сметњама¹⁶, Закон о употреби знаковних језика¹⁷ и други.

Чињеница је да су особе са инвалидитетом у Републици Србији, међу којима посебно место заузимају ратни и мирнодопски војни инвалиди, једна од најугроженијих група становништва. Зато је неопходно утврдити, пре свега, њихов тачан број, као и право стање њиховог статуса, посебно када су у питању запосленост, образовање, број чланова домаћинства, пребивалиште, услови живљења, стамбено питање, инфраструктура у месту где живе и слично. Отуда је улога удружења РМВИ ту од кључног значаја, ради унапређења праћења положаја ових угрожених друштвених група, повећања доступности административних извора података, разврставања инвалида према различитим критеријумима (као што су, на пример, пол, старосно доба, степен инвалидитета и слично), умрежавање административних и анкетних података и пружање бројних других услуга, који су од виталног значаја за омогућавање њиховог живота достојног сваког човека.

У Републици Србији, као и у Европској унији, нажалост, још увек постоје разни стереотипи и предрасуде о особама са инвалидитетом, а теме о значењу, природи и последицама инвалидитета (у овом случају, ратних и мирнодопских војних инвалида), нису заступљени у образовним програмима, округлим столовима, научним скуповима и слично. То би могло да се исправи увођењем одређених студија инвалидитета (модула) на факултетима друштвено-хуманистичких наука, као што се то, већ дуго низ година, чини на многим универзитетима у свету, увођењем посебне академске дисциплине (енг. *disability studies*). Удружења РМВИ, због тога, континуирано инсистирају код надлежног Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања на

¹² Службени гласник РС, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење.

¹³ Службени гласник РС, бр. 36/2009 и 32/2013.

¹⁴ Службени гласник РС, бр. 25/2019.

¹⁵ Службени гласник РС, бр. 45/2013 и 25/2019 - др. закон.

¹⁶ Службени гласник РС, бр. 45/2013.

¹⁷ Службени гласник РС, бр. 38/2015.

побољшању положаја својих чланова, спровођењем мера подршке за њихово запошљавање, обезбеђивањем субвенција за отварање нових радних места, рефундацијом примерених трошкова прилагођавања радног места за такве особе, субвенционисањем зарада за ратне и мирнодопске војне инвалиде који немају радног искуства, омогућавањем samozapoшљавања и слично.

6. Омладинске организације

Обрађивање и детаљна анализа рада свих организација на бази учлањења и њиховог пружања услуга, захтева много више простора, боље рећи, о томе би могла да се напише једна обимнија монографија. То, свакако, заслужује пажњу и размишљање, како због изузетно великог броја ових организација и значаја њихових услуга за становништво, тако и због недовољне истражености и теоријског познавања ове проблематике. Зато ћемо се, на крају овог рада, осврнути на омладинске организације, с обзиром да омладина представља будућност наше, као и сваке друге, земље. Основни задатак омладинских организација је да, заједно са својим партнерима, кроз различите активности, пројекте, програме, иницијативе, дешавања и слично, покажу да постоје „многа врата“ која могу да се отворе за трансфер енергије, знања, искустава, информација и да се, пружањем услуга младим људима у овим областима могу јачати њихови капацитети. То је, коначно, препознато од одговарајућих европских институција, па је Нови Сад био проглашен Европском омладинском престоницом за 2019. годину, што је омогућило даље промовисање европских вредности и пружило прилику за европску интеграцију наше земље.

У том циљу, омладинске организације дају шансу и пружају могућност младима да преузму активну улогу и одговорност у обликовању сопствене будућности. Оне подстичу младе људе да утичу на живот локалне заједнице и њене политичке процесе, да непрестано стварају иницијативе за већу аутономију својих вршњака и остваривање њихових права. Такође, ове организације пружају подршку својим члановима, који су спремни и желе да учествују у процесима доношења одлука и да, на тај начин, буду покретачи промена у оквиру своје заједнице, али и шире. Оне то чине организовањем бројних фестивала, различитих спорских и хуманитарних активности, образовањем младих и њиховом сталном едукацијом и активизмом у различитим областима друштвеног живота. Ове организације су увек спремне да изађу у сусрет младима пружањем најразличитијих услуга, како би они постали оно што и треба да буду – покретачка снага свих дешавања на локалном, регионалном и државном нивоу. Отуда, оне креирају различите пројекте за своје чланове и помажу у њиховој реализацији. То може бити неки еколошки пројекат или летњи камп, међународна размена са сличним организацијама широм Европе, семинари и округли столови поводом веома различитих (боље рећи безброј) тема, различите уличне акције, фестивали и

изложбе, интернет презентације, кампање на одређене теме, организовање концерата, спортских турнира, хуманитарних акција, излета, разговора, протеста и слично.

Системска брига о младима и бројни акциони планови, представљају окосницу рада омладинских организација. У том смислу, оне се боре за знатнија издвајања из буџета за креирање омладинских садржаја и учествовање у доношењу одлука на свим нивоима, као и за добијање одговарајућих простора неопходних за рад младих. Ту спадају различити клубови, центри, установе за унапређење здравствене и социјалне заштите и пружање услуга у њој, бројне институције које дају подршку младима да стварају и иновирају, прилику да стално унапређују своја знања и стечене вештине, да размењују искуства и мишљења са младима из Европе и целог света. Тиме се младима пружа могућност и даје прилика да утичу на развој средине у којој живе, почев од локалног, па све до националног нивоа.

И, наравно, ту нема краја. Пружање услуга младим људима који тек ступају у живот и преузимају бројне одговорности, мора да одише трајношћу, непрекидношћу... Тај процес мора да буде континуиран, како би омладинске организације остале места отворених и системски решених питања омладинске политике. Отуда у бројне активности ових организација усмерене ка даљем развијању успостављеног система, као и унапређивању амбијента, који негује шансе за младе и представља одличан темељ за почетак. Једино се тако може пружити шанса и могућност младима да утичу на заједницу у којој живе, да уче и раде, да напредују и да покрену значајне друштвене промене. Да би то постигли, они морају да увере, како себе, тако и друге, да то могу и да су способни за такве иницијативе. Како многи умеју да кажу – „Само небо је граница“, па омладинске организације пружају неограничени простор за много идеја, акција и њихово спровођење у пракси.

На самом крају овог рада, указаћемо на чињеницу да се омладинске организације могу организовати као клубови, центри, друштва и слично, под условом да у свом чланству имају најмање две трећине омладине. Оно што је карактеристично за оснивање оваквих организација, јесте то да је за њено оснивање довољно обезбедити потпис три физичка или правна лица, у складу са законом, с тим што је потребно да скупштина омладинске организације донесе статут, као оснивачки акт, затим програмске циљеве и да именује органе управљања. Ту је веома значајно указати на доношење важећег Закона о младима¹⁸, који утврђује, на самом почетку, да је његов циљ стварање услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, пружању услуга, развоју и остваривању потенцијала за личну и друштвену добробит. На овом месту се не бисмо посебно задржавали на објашњавању и анализи бројних начела, као што су начело једнакости, забране дискриминације, једнаких шанси, јачања свести о значају младих и њиховој друштвеној улози, активном

¹⁸ Службени гласник РС, бр. 50/2011.

учешћу младих, начелу одговорности и солидарности младих, с обзиром да смо о томе доста говорили у тексту који претходи овом делу рада. Наиме, Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године¹⁹ је документ који, на предлог надлежног Министарства, доноси Влада Републике Србије, којим се уређује, нарочито – активно учешће младих у друштвеном животу, обезбеђивање остваривања права младих на једнаке шансе, њихово информисање, подстицање и вредновање толеранције, демократије и изузетних постигнућа младих, подстицање и развијање формалног и неформалног образовања, стимулисање запошљавања младих, унапређивање њихове безбедности, а посебно, одрживог развоја и здраве животне средине, уз очување и унапређивање здравља младих и других активности из области од значаја за младе.

Република Србија препознаје младе и њихову посебну и важну улогу у друштву, с обзиром да су они садашњост и будућност (покретачка снага) нашег друштва. Зато је неопходно да се стално (континуирано) и систематски улаже у развој младих и успостављање одређеног партнерског односа између младих и државе. То је потребно да би се повећало активно учешће младих људи у друштву, као и њихова друштвена интеграција, а то се може омогућити формирањем различитих „удружења младих“ и „удружења за младе“. Сва ова удружења се уписују у регистар који води надлежни орган у складу са законом, с тим што се наведена удружења могу (ради остваривања заједничких циљева и интереса) удруживати у савезе.

7. Закључак

На основу напред наведеног можемо да, бар делимично, схватимо колики је значај одређених организација на бази учлањења, које су све врсте ових организација и који су критеријуми за њихово разврставање, Међутим, нас је у овом раду, посебно, занимала анализа пружања услуга појединим категоријама становништва, које су од изузетног (слободно можемо рећи, виталног) значаја за обезбеђивање остваривања слобода и права свих грађана, забрану дискриминације по било ком основу и, посебно, омогућавање живота свих категорија, који је достојан сваком живом бићу. Овде би био преширок списак најважнијих услуга, њихових корисника и пружалаца, али ћемо, због ограничености простора, у овом раду указати само оне најзначајније, о којима се, нажалост, врло мало зна и пише, а које заслужују много већу пажњу и интересовање, како теорије, тако и праксе. Отуда, много дубљу и детаљнију анализу захтевају и бројне, веома разноврсне и значајне услуге, које пружају наведене организације. Због свега тога, као и чињенице да живимо у веку у коме услуге, а самим тим и услужно право, сваким даном добијају на свом значају, један од кључних предлога у овом раду тиче се неопходности

¹⁹ Службени гласник РС, бр. 22/2015.

укључивања универзитета у образовање стручних кадрова, формирањем одговарајућих научних дисциплина, повезивањем теорије и праксе, као и континуираном едукацијом пружалаца и корисника услуга.

*Dragan Bataveljić, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac*

ORGANIZATIONS OFFERING SERVICES ON THE BASIS OF MEMBERSHIP

Summary

In this paper the author analyzes in short a wide scope of organizations based on membership, their types, criteria for their classification, and particularly, the services they offer to the people who are in demand of them. The role of, so called, membership organizations is today of great significance, but their exact (or approximate) number cannot be determined – it has not been sufficiently researched, which can also be said for their work, membership, structure and services they offer. Therefore, in this paper the author attempts to analyze their work by selecting a few of the most exemplary types of such organizations, defines them and presents current constitutional and legal provisions that regulate this matter in the Republic of Serbia. Along this process, the author compares these laws with corresponding EU documents and regulations pointing to some deficiencies in both national and EU legislations. Finally, the author expresses his belief that numerous problems which these organizations encounter in offering the services to a vast number of beneficiaries can be overcome if this matter were treated and regulated in a different way. This also includes better theoretical approach to this matter, such as, for ex. by introducing certain academic disciplines at universities (in social sciences and humanities), continuous education, pointing to the significant role of these organizations (particularly for the most vulnerable class of people who receive their services).

Key words: *organizations based on membership, consumer association, Red Cross, environmental movements, association of disabled war veterans and peacetime military invalids, youth organizations, Constitution of the Republic of Serbia.*